

Герасименко Оксана,
викладачка Комунального закладу
початкової спеціалізованої освіти
«Мистецька школа №5» (м. Одеса)

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ГРИ НА ФОРТЕПІАНО (ЕЛЕМЕНТАРНИЙ ПІДРІВЕНЬ) З ДІТЬМИ З ПОРУШЕННЯМ ЗОРУ

***Анотація.** У статті наголошується на важливій складовій музичної освіти – роботі з учнями з порушенням зору. Представлені різні напрями роботи та різні види музичної діяльності з таким контингентом дітей. Звертається увага на нотній система Луї Брайля, яка допоможе у навчанні гри на інструменті.*

***Ключові слова:** особи з особливими освітніми потребами, порушення зору, музичне мистецтво, музичні здібності, види музичної діяльності.*

Долучення людини до мистецтва допомагає сформуватися особистості, соціалізуватися у суспільстві, опанувати соціокультурні та мистецькі цінності і досягнення. Перш за все, це стосується дітей, які мають особливі освітні потреби. Формування адаптивної компетентності у процесі навчання музичному мистецтву дає таку додаткову можливість. Проте, доступність до занять з мистецтва навіть на початковому етапі може мати деякі бар'єри. Мова йде, насамперед, про можливість здобуття мистецької освіти.

В мистецькій освіті останнім часом відбуваються певні позитивні зрушення, зокрема розробляються типові навчальні програми з урахуванням особливостей організації освітнього процесу для учнів з особливими освітніми потребами, для викладачів проводяться навчально-методичні заходи (семінари, науково-практичні конференції). Потребують уваги питання організації освітнього середовища, розробки методичного забезпечення, добору форм і методів навчання дітей з порушенням зору.

На початках спілкування викладача музичної школи з дитиною з

порушеннями зору постає питання діагностування та виявлення рівня розвитку здібностей дитини, визначення бажання навчатися гри на музичному інструменті. Для налагодження успішної співпраці з таким учнем/ученицею необхідно встановити постійний психолого-педагогічний та творчий контакт, дати дитині надію та впевненість у можливість спільного досягнення її мети. Для цього потрібен певний час.

Завдання викладача на першому етапі полягає у фокусуванні на інших крім зору каналах сприймання – слуху і дотику. Зазвичай нормотипові учні сприймають оточуючий світ, у першу чергу, за допомогою органів зору, а учні з порушеннями зору навпаки – «бачать» вухами і руками. Тому під час спілкування з слабозорими учнями доречно не оминати слова «бачиш», бо воно ними сприймається цілком природно. Вважається, що діти з порушеннями зору мають яскраво виражені здібності до співу та сприйняття музики в цілому. Тому треба звернути увагу на загальну творчу обдарованість дитини, яка може мати окремі риси. Завдання викладача визначити їх і використовувати в процесі навчання.

Звернемо увагу на те, що, зазвичай, здібності розділяють на творчі та інтелектуальні. Між обома видами здібностей прослідковується тісний взаємозв'язок, ці риси можуть перетинатися. Кожен викладач для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами (далі ООП) повинен підготуватися як психолог. Тому постійне самовдосконалення такої компетентності повинно стати самовимогою.

Учні з ООП мають дуже чутливу психіку, можуть боляче реагувати на зауваження викладача та власні невдачі. Спрямування творчої та інтелектуальної обдарованості таких учнів має скеровуватися в безпечнопсихологічний простір, в якому учні зможуть якнайкраще проявити та реалізувати себе. Педагогічне завдання в роботі з таким учнем – уникнення «гострих кутів» заради психологічного комфорту дитини та досягнення нею успіху.

Методична і практична робота викладача полягає в правильно

організованому процесі навчання і скеровуванні його в потрібне русло на користь учня. Треба вірити, що успіхи в навчанні дітей з порушеннями зору обов'язково будуть. Адже успіх – це результат тривалої, наполегливої і щоденної роботи. Нічого не дається в цьому житті легко, а особливо дітям з ООП. Навіть маленькі досягнення дозволять такій дитині відчувати себе потрібною в суспільстві, потрібною людям, які в неї вірять.

У процесі навчання музичного мистецтва дітей з порушеннями зору на заняттях реалізуються різні напрями роботи, застосовуються різні види музичної діяльності. Схарактеризуємо це:

- слухання музики. Це можуть бути як нескладні цікаві твори, які виконані викладачем або іншими учнями класу, так і аудіозаписи відомих виконавців. Це потрібно для ознайомлення зі звучанням фортепіано і його можливостями, формувати музичний та естетичний смак;
- заняття співом. Цей вид музичної діяльності потрібен для вдосконалення слухових, ладотональних та інтонаційних можливостей дитини;
- тактильне ознайомлення з фортепіано. Передбачає опанування форми і звуковисотності клавіатури, розпізнавання чорних та білих клавіш, пояснення їх різниці і будови (тон, півтон); додаткове інформування щодо механіки інструмента (порядок та функціональність струн, молотків, демпферів та педалі);
- постановка рук – важливий елемент перших уроків навчання. Учні з порушеннями зору для кращої орієнтації на клавіатурі часто занижують зап'ясток, щоб знайти на дотик потрібну ноту. Треба запобігати такій звичці, бо занижена постановка руки може в подальшому заважати розвитку віртуозності;
- вивчення нотної грамоти на слух (потім до цього можна додати ознайомлення з нотним шрифтом Луї Брайля), основ метроритму і тривалості нот.

Зараз існують й інші варіанти запису нот шрифтом Брайля – це використання комп'ютерної нотної системи, що дозволяє ввести будь-який нотний варіант музичного тексту в програму, яка відразу відтворює цей текст у потрібному шрифті. Одна з таких програм називається Goodfeel. Для користування нею музичний твір вводиться в систему Lime, потім цей файл імпортується в Goodfeel. Ця програма переводить ноти у файл шрифтом Брайля. Для користування нею потрібне відповідне обладнання та програмне забезпечення. Для опанування шрифтом Л. Брайля рекомендуємо посібник: Нотна система Луї Брайля як основа ефективного навчання дітей з вадами зору в мистецькій школі: практично-методичні рекомендації» / уклад. О. В. Підгорнова. Харків, 2020. 28 с.;

- слухові і рухові завдання. Передбачає активну роботу слуху і пошукзвуквидобування за допомогою м'язових відчуттів рухового апарату кисті та передпліччя. Слухові завдання можуть бути представлені так: знайти почуту ноту на інструменті, заспівати почуту ноту або нескладну мелодію, дібрати мелодію, почергово знайти ноти різними руками на всій клавіатурі (ця вправа дуже допомагає в орієнтації висоти звука на клавіатури та уявного розташування нот);
- добір мелодії до уявної події або події з життя.Ця вправа сприяє формуванню уявленню клавіатури, її розміру і звуковисотної шкали звучання;
- розвиток музичної пам'яті. Вивчення нових, повторення вивчених творів;
- подальше оволодіння інструментом. Рекомендуємо ознайомитися зі збіркою англійської піаністки та композитора Едни-Майє Барнем «12 вправ щодня».

Отже, навчати дітей з порушеннями зору гри на фортепіано можливо й потрібно. Для цього необхідно виявити здібності дитини, відповідно до отриманих результатів будувати освітній процес,стимулюючи бажання дитини

навчатися. Упродовж навчання треба звертати увагу на емоційний стан дітей з порушеннями зору, який за потребою коригується за допомогою творчого і позитивно спрямованого спілкування. Під час роботи з учнями з порушеннями зору можна створити власну систему роботи, до якої включити опанування нотним шрифтом Луї Брайля та широке застосування методів арттерапії.

Список використаних джерел

1. Давиденк Г. В. Теоретико-методичні засади організації інклюзивного навчання у вищих навчальних закладах країн Європейського союзу : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01. Київ, 2015. 40 с.
2. Кас'яненко О. М. Формування готовності майбутніх вихователів до роботи з дітьми дошкільного віку в умовах інклюзії : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Мукачівський державний ун-т. Мукачево, 2018. 240 с.
3. Психологія. Підручник / за ред. Ю. Л. Трофімова. Київ, 1999, 558 с.
4. Torrance E. P. The Search for Satori and Creativity. New York : Creative Education Foundation, 1979.
5. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі : *навчально-методичний посібник*. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 304 с.

Герасимюк Наталя,
викладачка, концертмейстерка
«КЗПСО Мистецька школа №16» (м. Одеса)

СПЕЦИФІКА ДІЯЛЬНОСТІ КОНЦЕРТМЕЙСТЕРА В РОБОТІ З ВОКАЛІСТАМИ

***Анотація.** У статті розкрито роль концертмейстера-піаніста в роботі з вокалістами, схарактеризовано творчі здібності, уміння і навички, які необхідні для професійної діяльності концертмейстера, підкреслено важливість налагодження виконавського ансамблю для художньо-якісного виконання музичних творів.*

***Ключові слова:** соліст, концертмейстер, злагодженість звучання, засоби*